

Elgin, els marbres i el nas de Mr. Sunak

Athinà Kakuri

Traducció: Jaume Almirall

L'escriptora Athinà Kakuri publicava, l'11 de desembre de 2023, al diari *Η Καθημερινή* (*El Quotidià*), el següent article, ple d'ironia; es trobarà en l'enllaç següent: <https://www.kathimerini.gr/culture/562773943/arthro-athinas-kakoyri-stin-k-o-elgin-ta-marmara-kai-i-myti-toy-k-soynak/>

Els marbres, que Elgin va espoliar de l'Acropolis, van anar a parar al Museu Britànic, com sap Mr. Sunak. ¿Però potser algú hauria de dir-li on va anar a parar el nas d'Elgin? Perquè en el seu retrat, de 1788, el veiem dret, orgullós, recolzat amb la dreta sobre la seva espasa clavada a terra, amb el puny esquerre al maluc, porta jaqueta vermella brodada amb or, calçons curts cenyits, escarpins amb llaços —és la personificació de l'aplom i el seu nas està representat tot sencer i sense el més mínim barb.



Thomas Bruce, lord Elgin
Oli per Anton Graff, 1788. Broomhall House
Imatge: Wikipedia Commons

Tot i que les rendes de les seves propietats a Escòcia no passaven de 2.000 lliures, devia tenir un gran amor propi, aquest jove britànic, perquè va tenir l'ambició de convertir la casa familiar de Broomhall en la mansió més majestuosa d'Escòcia. Va encarregar aquesta obra a un dels arquitectes més destacats de l'època, Tom Harrison, entusiasta seguidor del «Greek Revival», tendència aleshores dominant. Ell mateix es va casar amb la bella Mary Hamilton-Nisbeth, núvia molt sol·licitada d'una gran família, que va afavorir econòmicament la nova parella, i es va preparar per anar amb ella a Constantinoble, on havia estat designat ambaixador.

«T'aconsello», li va recomanar l'arquitecte, «que pel camí t'aturis una mica a Itàlia i procuris que els artistes et facin esbossos i et preparin motllos de guix de diferents elements decoratius i components arquitectònics, per tal que ho copiïem aquí i ho incorporem a les sales de recepció de Broomhall».

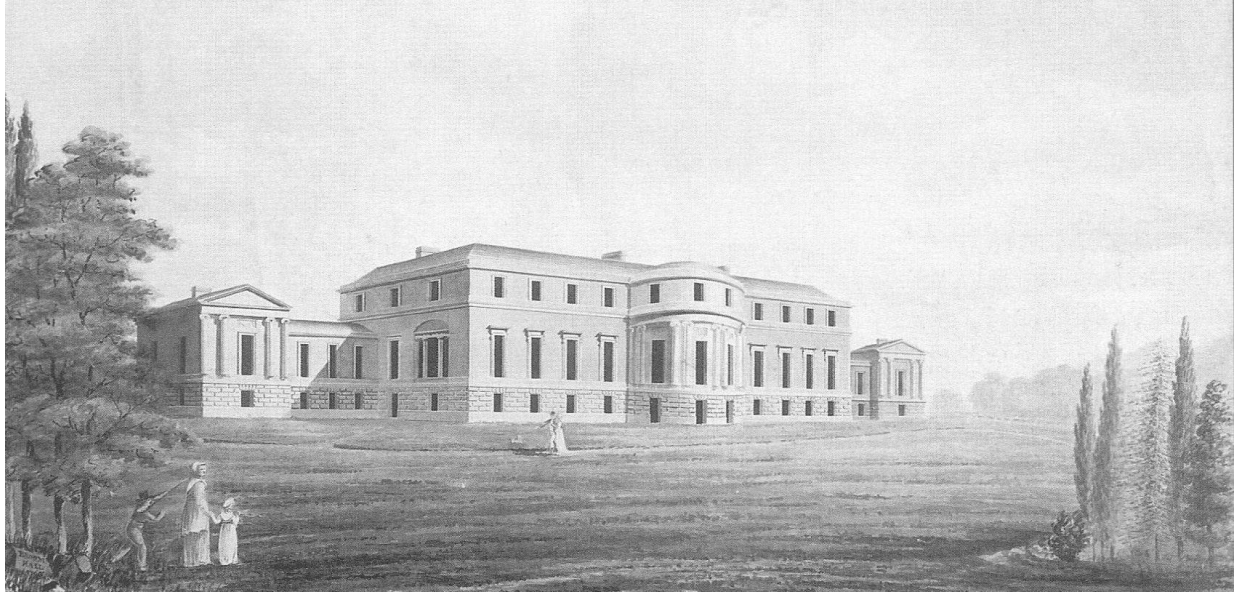
Aleshores Elgin encara tenia sencer el nas, però mai no s'havia interessat per l'arquitectura clàssica. Ara, la idea de decorar tan majestuosament Broomhall li va agradar i quan es va trobar a Constantinoble va posar-la en pràctica, i certament millorada: en comptes de còpies, s'enduria els originals mateixos! El 1801, quan els anglesos van expulsar d'Egipte Napoleó i van concedir el país al sultà, el clima de les relacions anglo-turques va millorar, de manera que Elgin va confiar el seu assumpte a un jove clergue, Philip Hunt.

L'astut pastor, que sabia que pocs anys abans els francesos havien demanat permís per arrencar i emportar-se una mètopa del Partenó i s'havien trobat amb la negativa absoluta del sultà, es va proveir astutament d'una carta que donava permís perquè «els seus artistes [d'Elgin], a Atenes, tinguessin lliure accés a l'Acròpolis i instal·lessin bastides al voltant dels seus temples, per tal que poguessin fer esbossos, prendre mides i fer còpies en guix de les escultures». Aquest permís, Elgin el va elevar a la categoria de *firman* [decret del sultà], coaccionant alhora els funcionaris turcs locals, d'una banda amb terribles amenaces, i de l'altra amb una pluja de regals: aranyes de cristall, armes extraordinàries, cavalls, telescopis, incalculables peces de roba de seda i de damasquinats. I així desenes de treballadors van començar a desmuntar de qualsevol manera mètopes, escultures, elements arquitectònics, apressadament i barroerament, indiferents a les grans destrosses que provocaven en els monuments.

Els suborns i els treballs eren cars: les rendes d'Elgin es van consumir, així com la seva herència, el dot que havia rebut, i igualment els préstecs, però també el nas, que fins feia poc havia estat una meravella, se li va començar a consumir! ¿Era sífilis? ¿Alguna altra malaltia? ¿O potser la venjança de la dea Atena? Sigui com sigui, alguna cosa li rosegava cada vegada més el nas, igual com dalt l'Acròpolis els seus homes rosegaven els vells monuments.

Ell mateix també va pujar allà dalt per supervisar les desenes de treballadors que nit i dia serraven, destrossaven, arrencaven violentament i empaquetaven antiguitats per a exportar-les. Cent caixes s'amuntegaven ja al Pireu, mentre Elgin «bombardejava» el

govern anglès amb peticions de compensació per les seves enormes despeses, de títols nobiliaris, i de vaixells de guerra perquè escortessin aquella valuosa càrrega que es pensava que, si decorava Broomhall, reflectiria esplendor a tota Anglaterra!



Projecte per a la construcció de Broomhall House per Thomas Harrison, gravat, 1799.

Imatge: James Harrison-Champness / Wikimedia Commons

Però el govern anglès callava, i Elgin, sense un ral, sense nas, perseguit pels seus creditors, el 1808 va portar als tribunals la seva dona, que mentrestant l'havia abandonat, i li demanava una compensació de 20.000 lliures. Ella es va defensar tot declarant a propòsit de la repulsiva desintegració del nas dels seu marit. El 1812 van arribar a Anglaterra, passats per naufragi, els vaixells amb el botí obtingut per Elgin a l'Acropolis, i el 1816 l'assumpte ja va arribar a ser discutit al Parlament anglès.

I aquí es va començar a oblidar que tot aquest desastre va succeir a fi de decorar amb les obres de Fídias la casa d'un britànic analfabet, infatuat, groller, i va començar a sorgir una nova teoria: totes aquestes antiguitats s'haurien traslladat perquè «se salvessin», i tota l'operació s'havia portat a terme «legalment».

Això ho sosté avui dia també Mr. Sunak. Però si jo fos en el seu lloc tindria en compte que, exactament com Elgin, posseeixo una posició excepcional, tinc una cònjuge riquíssima, i un contacte entre ínfim i inexistent amb la cultura grega antiga. I estaria molt preocupat, però moltíssim, pel meu nas.